

Titel: Aarsberetning (Selskab for Nordisk Filologi), [uldall] 003-0120

Citation: "Aarsberetning (Selskab for Nordisk Filologi), [uldall] 003-0120", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/text/lh-texts-kapsel_003-shoot-workidacc-2009_0049_003_uldall_0120.pdf (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Torsdag d. 19. Oktober. Forf. Gunnar Gunnarsson: Romankunst i den islandske Saga. Skuespiller Thorkild Roose: Oplæsning af Brudstykker af den nye Saga-Oversættelse. Foredraget er trykt i Kronikken i Berlingske Tidendes Aftenudgave for 23/10 og 31/10 1933. Mødet var arrangeret i Forening med Dansk Lærereforening og »De Danskstuderende«*^—

Tirsdag d. 31. OktQber. Mag. art. IT. J. Uldall: Principper for fonetisk Transskription. —: Ud fra den Betragtning, at det er umuligt eller dog meget besværligt baade for Optegnere og Læsere at anvende en Lydskrift, der præcist gengiver alle de i et Sprog forekom- mende Lydvarianter, gaves en udførlig Gennemgang af Daniel Jones's og Sapirs Fonemteorier. Iflg. den første udgør alle kombinatorisk (rent fonetisk) betingede Variationer af samme Lyd eet Fonem, medens Va- riationer, der ikke er kombinatorisk bestemt og ej heller har nogen paaviselig grammatisk ell. semantisk Værdi, udgør et »varifone«; til Forskel herfra grunder Sapir sin Fonemteori paa »the ideal sound«, hvorved ogsaa Varianter af en Lyd, der er morfologisk eller semantisk bestemt, regnes med til »Fonemet«. Paa Grundlag af interessant Ma- teriale hentet fra U.s egne Optegnelser af primitive Sprog berøres der- . næst en Række udviklede Problemer vedr. Forholdet mellem »Tonem« og »Fonem« samt Forholdet ml. Kvalitet og Kvantitet. — Efter Fore- draget udspandt sig en livlig Diskussion mellem de tilstedeværende j Medl. af Lingvistikredsen (navnlig Dr. Hjelmslev) og U., hvorunder / denne gjorde Rede for fonetiske og gramm. Ejendommeligheder ved/ forskellige primitive Sprog. '

k

l

A

\

\

f

Tirsdag d. 14. November. Prof. Dr. V. Brøndal: Principper for Ordstilling. I en udførlig Indledning skildredes Ordstillingsteo- riens Historie: Skolastikkens Sondring mellem ordo naturalis, den »logiske« Ordstilling (Subj. — Vb. — Determinatio) og ordo artificialis, den retoriske ell. affektiske; dernæst refereredes 17.—18. Aarh.'s Diskus- sion af disse Begreber (navnlig i Frankrig); det paavistes, hvordan man efter længe at have hævdet den logiske Orden (som den findes i nyfransk) som den naturlige ell. primitive, i Løbet af 18. Aarh. (i Overensstemmelse med Følelsesæstetikken) hævder den affektiske (»Hjertets Sprog«, livor- paa Latin afgav Exemplet) som den naturlige. I Gebelins Referat af Stri- den (i Monde primitif) betones det endelig, at begge Ordstillinger fin- des og bør findes i samme Sprog, og at Forskellen er en Stilforskel. — Indledn. afsluttedes med en indgaaende Kritik af 19. Aarh.'s historiske og positivistiske Syntax ' Delbruck, Junggrammattikerne). Dernæst gaves en kort Oversigt over de af B. i »Morfologi og Syntax« opstillede Kategorier og Leddefinitioner. Det klarlagdes, hvordan de anvendte Kategorier beror

f

2

paa en Videreførelse af de allerede tidligere (navnlig af H. Weil i Beg. af 19. Aarh.) opstillede, og paa enkelte skematiske Exx. vistest det, hvordan et Led ved at flyttes fra sin logiske Plads altid faar en anden (tungere eller lettere) Karakter: 1" Alexander vicit Darium = A. overv. D. 2° A. D. v. = A. blev D.s Besejrer. 3° v. A. D. = Sejren som A. vandt var over D. 4°v. D. A. = Sejren overD. blev Alex's osv. — Med Styrke hævde- des det i Mods. til den sædv. Opfattelse, at Ordstill, ikke er traditionel, ikke bundet til en national Norm, men til enhver Tid afhængig af In- dividet, Skribenten, Stilarten o. s. v.; man kan karakterisere en Forfat- ter, en Stilart o. s. v. ud fra hvilken Slags Led (abstrakte eller kon- krete, aktive eller passive, relative eller deskriptive) der særligt fore- trækkes, men man kan ikke opstille Ordstillingsregler for et givet Sprog, end sige drage Slutninger om Forholdene i forhistoriske Sprog. — Efter Foredraget en kortere Diskussion med Indlæg bl. a. af Dr. Hjelmslev.

Mandag d. 27. November. Dr. phil. Gudm. Schutte: »Myten« om Sivard Snarensvend, — en politisk Tendensroman? — Efter en skarp Kritik af tidligere Forsøg paa at forklare Sagnet (navnlig i den oldn. Form) som mytisk, paavistes det (under Henvi- sning til G. S.'s tidligere Behandling i Arkiv 1907, Edda 1917 o. fl. St.), at allerede den .hos Grimm: Deutsche Heldensage Nr. 158 citerede Kronist Freher (Aar 1613) har identificeret Sigfrid med Helten Sigebert, der levede ca. 550 i Worms. Ved en udførlig Sammenstilling af Sagnets og Historiens Personnavne (og Lokalteter), Karakter og I-handlingsmotive vistest en slaaende Overensstemmelse, selv i Detailler, og de Afvigelser, der findes mellem Historie og Sagn, forklaredes paa overbevisende Maade som beroende paa Forvanskninger, delvis af tendentiøs Art, idet Beretnin- gen synes forvansket med den Hensigt at rense Chilperik og hans Dronning Fredegund for Delagtighed i Sigeberts Mord, der (som det skete i Historien ved en løgnagtig Anklageakt) væltedes over paa Sige- berts Dronning

Brunechild (og Avarerkongen Hagan, der havde overvunden Sigebert nogle Aar før hans Død); Sigurds ejendommelige Dobbelthold til Brynhild og Gudrun (i den nordiske Version) forklares derved, at Sigeberts Broder Chilperik samtidig med, at S. ægtede Brunechild, ægtede hendes Søster, hvem han senere myrdede for at gifte sig med sin Frille Fredegund (alias Gudrun); her er Sigebert og Broderen blandet sammen, men da Broderens Skændselsdaad ikke kan tillægges Helten S., maa den traditionelle Glemselsdrik forklare hans tilsyneladende Troløshed. — Til Slutning omtales en Række Forhold, der er fremdraget i G. Brockstedts »Floeventstudien«, og som paa en Række vigtige Punkter supplerer og bekræfter den af G. S. fremsatte Opfattelse. Efter Mødet Generalforsamling. Formanden aflagde Beretning og gjorde Rede for sit Syn paa Selskabets Opgaver. Sekretæren forelagde det reviderede Regnskab, som godkendtes, og Formanden takkede for

i

!i

ii

,

i

'i

3

hendes udmærkede Arbejde. — Formanden genvalgte — den øvrige Bestyrelse ligeledes; dog havde cand. mag. Heltberg p. G. af Timer paa et Aftenkursus trukket sig tilbage, og stud., mag. Niels Ferlov indtraadte i hans Sted. cand. mag. H. Juul-Jensen og cand. mag. G. Knudsen traadte tilbage som Revisorer og erstattedes af cand. mag. Fru E. Raae og mag. art. Karl Martin Nielsen.

Tirsdag d. 12. December. Adj. Har. Rue: Litteratur og Samfund. — For at belyse de forskellige Tiders Syn paa Samspillet mellem de materielle og de aandelige Bevægelser gav Foredragsholderen først en Karakteristik af den idealistiske Opfattelse, som den udtrykkes af Hegel, hvortil der knyttedes en Paavisning af denne Opfattelses dominerende Indflydelse paa de danske Guldalderdigtere. Dernæst paavistes det, hvordan Taine i »Kunstens Filosofi« i Darwins Fodspor indførte et helt nyt Syn paa Aandslivets Væsen og Vækst, og hvordan denne Retning i Norden satte sig Spor i Brandes's, Schucks og Vedels bedste Værker; da denne naturalistiske Retning svigtedes, forfaldt Litteraturvidenskaben til en principløs Eklekticisme. De Taineske Principper blev paa engang overflødiggjorte og uddybet ved den materialistiske Historiekrivnings præcisere Opfattelse af de sociologiske Tilstande; iflg. denne er en Forandring af Produktionsordningen det, der frem for alt skaber en ny Tid med nye Rets- og Moralbegreber, nye Ideer, ny Kunst; paa en Række konkrete Exempler fra dansk og tysk Litteratur i 19. Aarh. paavistes det sluttelig, i hvor høj Grad Samfundsforholdene har øvet en afgørende Indflydelse paa hele Idéindholdet af Datidens Kunst. — Efter Foredraget livlig Diskussion mellem Foredragsholderen og cand. mag. Alf Henriques.

*

*

Endvidere har Selskabets Medlemmer været indbudt til flg. Møder: I Filologisk-historisk Samfund: Lektor, Dr. Cortsen: Ord, som ikke findes i Ordbog over det danske Sprog. •— 8. Marts. Dr. Lis Jacobsen: Nytolkning af to norske Vikingetidsindskrifter. Dr. Marius Kristensen: Metatese. •— 25. Oktober. Dr. Torben Krogh: Opførelsen af den danske Skolekomedie i 16.—18. Aarhundrede. I »De Danskstuderende«: 10. April Magister Henning Keliler: Litteraturhistorie og Litteraturkritik.

27. September.

4

Foreløbigt Program for 1934.

Tirsdag d. 6. Februar, cand. mag. Alf Henriques: Skæbneideen i dansk Drama. Tirsdag d. 6. Marts. Dr. phil. Aage Hansen: Ord og Sætningsbygning. Tirsdag d. 10. April. Docent, Dr. Nathan Lindquist, Lund: Ordgeografiska centra och spridningsvågar. Tirsdag d. 2. Oktober. Dr. Walter Berendsohn (forh. Professor i Hamburg): Zur Geschichte der altgermanischen Heldendichtung. Tirsdag d. 23. Oktober. Professor Dr. Louis L. Hammerich: Nogle Synspunkter for tysk Grammatik hos Danske. Tirsdag d. 6. November. Pastor K. Olesen Larsen: Mynsters Prædikener og Kierkegaards opbyggelige Taler. Indhold og Opbygning. Tirsdag d. 4. December, mag. art. Paul Diderichsen: Prolegomena til en gammeldansk Syntax.

Foruden de berammede Foredrag vil der ved Møderne (der afholdes i Handels- og Kontoriétforeningen,

Indgang Studiestræde) blive Lejlighed til at fremkomme med mindre Meddelelser, foreløbige Forskningsresultater, Referater af nyere Faglitteratur osv. Bestyrelsen opfordrer alle, der beskæftiger sig med Studiet af nordisk Sprog og Litteratur, til (efter Aftale med Formanden mag. art. P. Diderichsen, Øster Søgade 1103, Tlf. Øbro 4826 x) at bidrage med saadanne Meddelelser, lige som det til enhver Tid vil være Bestyrelsen en Glæde efter derom fremsat Anmodning at arrangere Møder (eventuelt for en snævrere Kreds) udover de i Forvejen berammede. Man vil formene, at Selskabets Virksomhed i høj Grad er afhængig af, at Medlemmerne saaledes medvirker paa eget Initiativ. Kontingentet er 6 Kr. aarligt for indenbys, 2 Kr. for udenbys Medlemmer. For at kunne samle flest muligt af de yngre studerende, Kandidater og Lærere, har Bestyrelsen imidlertid vedtaget følgende Nedsættelser af Kontingentet: 1. for Medlemmer af »Dansklærerforeningen« til 4 Kr. 2, » 3. » Studenter og yngre Kandidater indtil 10 Aar efter Studentereksamen til 4 Kr. Medlemmer af »De Danskstuderende« bliver ved Indmeldelse i »Selskab for nordisk Filologi« samtidig uden ekstra Betaling Medlemmer af »Dansklærerforeningen« (og faar tilsendt denne Forenings Publikationer) .. Selskabets Medlemmer kan erhverve en Række vigtige filologiske Publikationer til meget nedsat Pris. En Fortegnelse over disse (sos**—«*, .udsendtes til Medlemmerne i Fjor) faas ved Henvendelse til Sekretæren.

» »De Danskstuderende« til 2 Kr.

Kontingentet kan indtil 1. April indbetales til Selskabets Kasserer cand. mag. Ingrid Hoffmeyer, Bygholmsvej 2, Vanløse, Tlf. Damsø 2239 (bedst 18—19) paa Giro 26448 eller ved Møderne. Medlemmer, der betaler nedsat Kontingent, maa paa Giroblanketten angive, i hvilken Egenskab, de gør det. Efter 1. April opkræves Kontingentet paa Giro-Postindkassering med et Portotillæg af 30 Øre. Fra 1. Januar 1934 er Garderobeafgiften i Handels- og Kontoristforeningen for Selskabets Medlemmer nedsat til 15 Øre. Under Formandens Bortrejse (27. April til ca. 1. Oktober) bedes man henvende sig til mag. art. Harry Andersen, Rebekkevej 30, Hellestrup (Tlf. Helrup 3984 y). Paul Diderichsen, Formand.

Harry Andersen, Næstformand.

Ingrid Hoffmeyer, Sekretær og Kasserer.

Alf Henriques.

Niels Ferlov.

t

5

SELSKAB

FOR

NORDISK FILOLOGI

AARSBERETNING FOR 1933

ii ■ n<r

r

i

6

Selskabet har under den nye Bestyrelse i væsentlig Grad bestræbt sig for at imødekomme en Interesse for litterære og lingvistiske Emner af mere almen, principiel Karakter, og har forsøgt at lade det Omraade, Selskabets Virksomhed omspænder, belyse ved Foredrag af Mænd, der staar uden for de egentlige Nordisters Kreds. Desuden har man ved gensidige Indbydelser og Kontingentnedsættelser søgt at organisere et nærmere Samarbejde med Filologisk-historisk Samfund, Dansklærerforeningen og »De Danskstuderende«. Resultatet har været en betydelig Forøgelse af Tilhørertallet ved Møderne og en Fremgang i Medlemstal fra ca. 125 til ca. 175.

Der har i Aarets Løb været afholdt flg. Møder: (i Foraarssemesteret i Zoologisk Auditorium, i Efteraarssemesteret i Handels- og Kontoristforeningen): Onsdag d. 15. Marts. Docent Olle Holmberg, Lund: Lite ratur- historiska metodfrågor. — I et aandfuldt, causerende Foredrag behandlede O. H. en Række centrale litt.-hist. Problemer, væsentlig under samme Synspunkter som i hans Værk »Innbildningens vårid« I—III; først behandlede Originalitetsproblemet under det Synspunkt, at et Digterværk baade lader sig betragte som et Produkt af Paavirkninger (Imitation) og som et Resultat af selvstændig Skabelse (Reaktion) paa lignende Vis som en menneskelig Handling iflg. Kant baade er aarsagsbunden og Resultatet af fri

Vilje. Som Ex. paa udpræget reaktivt bestemte Produktioner nævntes Goethes ungdommelige Oprørsdigte, Heidenstams stadige, hemmelige Polemik mod Strindberg, Runebergs. Bestræbelser for ikke at blive Tegnerpigon. Dernæst behandlede Digterens Forhold til Virkeligheden, der snart afspejler sig tydeligt i hans Værk (Strindbergs Ægteskabshistorier), snart paavirker ham til at skildre Tilstande, der er Kontraster til Virkeligheden. Endelig behandlede Forholdet mellem den Udstråling af Personligheden, der findes i Værket (Genius) og den eller de Former af Jeg'et som tilhører Digterens private Person. — • Efter Foredraget var der livlig Diskussion,, hvori bl. a. Prof. F. Brandt, Prof. Roos, Prof. Rubow, Mag. Jens Kruse, cand. mag. A. Henriques og Mag. Harry Andersen deltog. Emnet var navnlig Forholdet mellem den formale, æstetiske Litteraturhistorie og den biografisk-sociologiske.

v * v.

i

Torsdag d. 6. April. Dr. Louis Hjelmslev: Grundlaget for dansk Grammatik. (I Anledning af to nyere Arbejder). — L. Hj. tog sit Udgangspunkt i en Hævdelse af, at der ikke var et forskelligt Grundlag for de forskellige Sprogs Gramm. Dette har i nogen Grad været overset.

i

7

af Filologerne og Pædagogerne, der altid i stærk Afhængighed af en national Tradition har forvaltet Modersmaalsgramm., og man maa haabe, at Filologerne fremtidig i højere Grad vil drage Nytte af de almindelige Principper for Gramm., der udformes af den internationale Lingvistik. Efter en kort Redegørelse for den internationale Lingvistik Historie omtales den Revolution i Gramm., der fandt Sted i Aarene efter 1900, da en Række Forskere og Skoler uafhængigt af hinanden og paa forskellig Maade vendte sig mod den »logiske« og den »historiske« Gramm., og hævdede Nødvendigheden af en »synkronisk«, »immanent« Gramm., en Skildring af Sprogfilosofien, bygget paa Beskrivelse og Analyse af Sprogets Form; med megen Styrke fremhævedes det, at Wiwels Bog (1901) var den første i Europa, der med Skarphed fremstillede dette Krav, og at den, hvis den var blevet skrevet paa et Verdenssprog, vikle have spillet en afgørende Rolle i Lingvistikens internationale Udvikling. Dernæst gaves en kort Karakteristik af Rehlings »Det danske Sprog« (R.'s Fortjeneste ved som den første at have forsøgt at realisere de nye Synspunkter i Danskundervisningen fremhævedes, idet det dog hævdedes, at Opgavens endelige Løsning endnu hører Fremtiden til) og Aage Hansens »Sætningen og dens Led«, hvis Fremstilling L. Hj. gav sin varmeste Tilslutning. Sluttelig gaves en sammentrængt Fremstilling af L. Hj.s Opfattelse af nogle Ilovedspørgsmaal i Gramm. (Adskillelse mellem Morfemer og Semantemer, mellem »langue« og »parole« («Sprognorm« og »Sprogudøvelse«)) udmundende i en Diskussion af det nye Sætningsbegreb, til hvis Forståelse Aa. I-I.'s Bog er et originalt og værdifuldt Bidrag. — I Diskussionen efter Foredraget fremkom Prof. Brøndal med 2 vægtige Indlæg; mindre Bemærkninger fremsattes af Skolekonsulent Kaalund-Jørgensen, fhv. Skoledirektør C. Buur og Adj. Frk. Langkær. Der var mødt noget over 100 Deltagere, bl. a. Prof. emer. Dines Andersen, Prof. Carsten Høeg, Dr. Aage Hansen og Lektor Rehling.

-

Tirsdag d. 25. April. Lektor v. Stockholms Høgskola, mag. art. Emil Frederiksen: Vexelvirkninger mellem dansk og svensk Romantik. Nogle metodiske Problemer. — Ved en udførlig Dokumentation hentet fra Tidsskrifter, Breve og Digte gaves en detaillert Fremstilling af den danske Romantik (og navnlig Oehlenschlägers) Fremtrængen paa svensk Grund i Aarene 1810—12, den Modtagelse, der blev den til Del, og den Indflydelse, den havde. Som Synspunkter af principiel Interesse fremhævedes Forskellen mellem den danske og den tyske Romantiks Indflydelse i Sverrig, idet denne væsentlig satte Frugt i teoretisk Spekulation, mens hin tilskyndede til kunstnerisk Skaben (især: Imitation). Som et Fænomen af teoretisk Interesse for Problemet om litterær Indflydelse paapegedes det, at den svenske Romantik ogsaa indirekte stod under dansk Paavirkning, nemlig ved sit Forhold til de af Kellgrens og Franzens Digtninge, der var inspirerede ved Læsning af Ewald (specielt Balders Død). Foredragets sidste Del in-

8

deholdt en Række Betragtninger over den Indflydelse, Tegner havde haft henholdsvis i Danmark og i Sverrig (spec. i Forhold til Oehlenschläger), og den Maade, hvorpaa han blev bedømt i de to Lande. — Der var mødt knap et halvt Hundrede. Efter Foredraget udspandt der sig en livlig Diskussion mellem cand. mag. Alf Henriques, mag., art. Harry Andersen, mag. art. P. Diderichsen og Foredragsholderen om Litteraturforskningens Metoder, især om Forholdet mellem den komparative, den formanalytiske og den biografiske Genre.

Torsdag d. 28. September. Prof. Jan de Vries, Leiden: Die Grund- Efter Julius Ci-

lagen des niederlân disc hen Volkes. vilis's Bataveroprør, som omtales af Tacitus, tier. Kilde- ne i flere Aar-

hundreder; i Folkevandringstiden er de gamle Stammenavne: Bataver, Chamaver, Tubanter forsvundne, og de nu omtalte Stammer er Sakser, Franker og Friser; disse Betegnelser har sikkert kun politisk, ikke etnografisk Betydning i denne Sammenhæng, de betegner et saksisk og frankisk Herredømme, uden at det kan vides, hvor stor en Del af Be- tolkningen, der virkelig har tilhørt disse Stammer, og de forklarer ikke med Sikkerhed den nuværende tydelige Tredeling af det neder- landske Folk. Man har forsøgt at forklare Befolkningsforholdene ved at antage et keltisk Substrat for den germanske Befolkning i den sydlige Del af Landet, en Hypotese, der dels støttede sig paa Notitser hos romerske Historikere, dels paa Stednavneundersøgelser og kultur- historiske Forhold; denne keltiske Hypotese blev videre underbygget ved en antropologisk Konstatering af en »nordisk« Race i den nordlige, en »alpin« Race i den sydlige Del af Landet; den »nordiske« Race iden- tificeredes da med Germanerne, den »alpine« med Kelterne. Imidlertid fremgaar det med Sikkerhed af Caesars Skildring af Kelterne, at disse var et Folk af samme Racepræg som Germanerne og ikke en alpin Race; denne »nordiske« Race har da paa Cæsars Tid været den her- skende Krigerklasse i Gallien, som siden har maattet bukke under for den overtallige Urbefolkning af alpin Herkomst. Paa samme Maa- de maa Forholdene i Nederlandene opfattes: nordpaa en næsten ren germansk Befolkning, sydpaa en Befolkning, der bærer den alpine Urbefolknings Grundpræg. Det pointeredes til Slut, at en Karakteristik af et Folk maa tage sit Udgangspunkt i en dybtgaaende Undersøgelse af Folkets nuværende Egenskaber, og at dertil maa komme en Under- søgelse af Historiens omformende Kraft; i Tilslutning dertil gaves, et kort Rids af det hollandske Folks Ejendommeligheder, belyst gen- nem vigtige Forhold i dets Historie (Religionsspaltninger, Forfatnings- ændringer o. s. v.). Til Mødet var Dansk-hollandsk Forening indbudt, og dens Medlem- mer indfandt sig i stort Tal (deriblandt den nederlandske Minister v. Rappard); Formanden, Forlagsboghandler Halfd. Jespersen takkede Selskabet for Indbydelsen og Prof, de Vries for Foredraget, som over- væredes af ca. 70 Tilhørere.

f

!

t

|

i

'l

?!

i

i i